

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

15 De virtutibus moralibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

eadem fidei sacramenta, eadē auctoritas, & eadem professio. vñ dicit Apof. Diuifus est Christus: abfit.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ uerba Matth. tripliciter exponuntur. Hilar. & Ambr. exponunt scđm sensum mysticum dicentes, Nolite portare aurum &c. i. nihil in spiritualibus ministeriis auo uendatis: non duas tunicas. i. non duplicem animā habeatis. Alii exponunt ad literam, & una expositio est Aug. qui dicit q̄ illa uerba non dicuntur p̄ modum p̄cepti, sed p̄ missionis, ita q̄ qui non seruat non peccat, & qui seruat melius facit, ut sit sensus. Nolite portare. i. quādo itis ad p̄dicandū, nolite solliciti esse de expensis, quia debentur uobis a populo. Dignus est. n. operarius &c. quasi diceret. Ideo permitto q̄ non portetis, quia digni estis accipere ab aliis, quibus p̄dicatis. Paulus hoc nō seruauit, & tamen contra regulam hanc non fecit, sed supererogauit. Alia expositio est aliorum sanctorum, qui dicunt quod hęc dicta sunt p̄ceptiue, sed hoc p̄ceptum datum est non ad sp̄ seruandum, sed ad primam promissionem: bis. n. eos misit. ante passionem Iudeis. Post resurrectionem Gentibus. In prima dixit eis. In uiam gentium ne abieritis, in secunda dixit. Docete oēs gentes. In prima mandauit q̄ p̄dicta seruaent, non autem in secunda. & rō huius est: quia in prima solum mittebantur ad Iudeos, apud quos consuetum erat, q̄ magistri eorum ab eis sustentarentur, & ideo sine scandalo poterant accipere, & uti potestate sibi cōcessa: apud uero Gentiles non erat huiusmodi consuetudo, quia apud eos non erat huiusmodi p̄dicatores, & ideo fuisse eis scandalum, & uisum fuisse eis q̄ pro quāstū Apostoli p̄dicarent, & ideo Paulus hoc p̄ceptum non seruauit in Gētib. & iō Dominus in secūda missione dixit. Nūc qui habet sacculum tollat similiter & peram.

AD SECVDVM dicendum, quod Aug. respondet in epistola contra Donatistas, & habetur super illud Psal. 2. Quare fremuerunt gentes. Distinguit enim diuersa tempora ecclesie. Fuit. n. tempus qñ astitērunt reges aduersus Christum, & in illo tempore non solum non dabant fidelibus, sed & eos occidebant. Aliud uero tempus est nunc, quo reges intelligunt, & eruditi seruiunt Domino Iesu Christo in timore, &c. & ideo in isto tēpore reges sunt uasalli ecclesie, & ideo est alius status ecclesie nunc, & tunc, non tamen est alia ecclesia.

QVÆSTIO XIII.

DEINDE quæsitum est de uirtutibus.

¶ Primo, De quadam uirtute intellectuāli, scilicet, de ueritate.

¶ Secundo, de uirtutibus moralibus.

¶ De ueritate quæsitum sunt duo.

¶ Primo, De fortitudine ueritatis.

¶ Secundo, De cōfirmatione ueritatis, quæ est per iuramentum.

ARTICVLVS XX.

Utrum ueritas sit fortior inter uinum, & regem, & mulierem.

Art. specul. 1. p. 1. q. 109. de uer.

AD PRIMVM quæsitum est, utrum ueritas sit fortior inter uinum, regem, & mulierem. Et utrum quod uinum, quia immutat maxime hominē. Itē q̄ rex, quia pellit hominem ad id qd̄ est difficillimum. Ad hoc qd̄ se exponat periculo mortis. Itē,

A quod mulier, quia dominatur etiam regibus.

CONTRA, Eldre. 3. Fortior est ueritas.

RESPON. Dicendum, q̄ hęc est quæstio proposita iuuenibus dissoluenda in Esdra. Sciendum ergo q̄ si consideremus ista quatuor sc̄l. uinum, regem, & mulierem, & ueritatem, non sunt comparabilia, quia non sunt unius generis, tamen si considerentur per comparisonem ad aliquem effectū, concurrunt in unum, & sic possunt comparari. Hic autem effectus, in quem cōueniunt & possunt, est immutatio cordis humani. Quod ergo inter ista magis immutet cor hominis, uidendum est.

Sciendum est ergo, q̄ immutatum hominis quoddam est corporale, & aliud est animale, & hoc est duplex, sensibile & intelligibile. Intelligibile est duplex. sc̄l. practicum & speculatiuū. Inter ea autē quæ pertinent ad immutata naturaliter sc̄l. dispositionem corporis, hēt excellentiam uinum, quod facit per temulentiam loqui. Inter ea quæ pertinent ad immutandum appetitum sensitiuum, excellentior est delectatio, & præcipue circa uenerea, & sic mulier est fortior. Item in practicis & in rebus humanis, quæ possunt hoc facere, maximam potestatem habet rex. In speculatiuis summum & potentissimum est ueritas: nūc autē uires corporales subiiciuntur uiribus animalibus, uires animales inelle ctualib. & intellectuāles practice speculatiuis. & iō simplr ueritas dignior est, & excellentior, & fortior.

ARTICVLVS XXI.

Utrum accipiens doctrinam alicuius experimenti sub iuramento non communicandi teneatur seruare iuramentum.

SECUNDO queritur, utrum accipiens doctrinā alicuius experimenti sub iuramento non communicandi, teneatur seruare iuramentum. & uideatur q̄ sic, quia sic obligatus non debet facere aliquid quod uergat in detrimentum illius qui dedit, uel qui docuit: hoc autem esset si aliis communicaret, ergo &c.

¶ 2. Præ. Communicare tale experimentum, non tenetur ex parte salutis aeternæ alicui. Cum ergo nō teneatur alteri communicare, non debet sic obligatus communicare.

CONTRA. Non communicare salubre remedium, siue quodcumque bonum, est contra charitatem. ergo &c.

RESPON. Alter dicendum est hic simpliciter, & aliter in casu. Simpliciter loquendo non tenetur, sed male fecit iurando. Iuramentum. n. nō solum amittit vim qñ iuramentum est illicitum, sed et qñ iurando peiorat: quia iuramentum obligans debet habere iudicium, iustitiam, & ueritatem: sed & si iuro quandoq; aliquid quod licet mihi non facere, puta, non ire ad ecclesiam, non licet tamen iurare, quia licet sit mihi licitum pro aliquo tempore facere, uel dimittere huiusmodi bonum quod est ad ecclesiam ire, non tamen licet mihi iurum interponere, & alium obfirmare ad aliquod bonum non faciendum, q̄ hoc est facere cōtra Spiritū sanctum. & ideo iurum contra oēs id quod est hęc genere bonorū est illicitum, & non seruandum: tamē in casu seruare tenetur, puta, si ille, uel alius sufficiens medicus presens esset, & paratus esset curare, & uti illo experimento in salutem corporalem aliorum.

Et sic patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO XV.

DEINDE quæsitum est de uirtutibus moralibus.

¶ Et primo, De uirtutibus secundum se.

¶ Secundo, Specialiter de quodam actu iustitiæ, sc̄l. de restitutione.

ARTI-

Vtrum uirtutes morales sint connexę.

17. q. 73. a. 7.
6. & 12. q. 85.
ar. 10. c. 22.
q. 146. a. 4. o.
ma. 10. q. 4. ar.
5. ad 4.

AD PRIMVM quæsitum est, vtrum uirtutes morales sint connexę. Et uidetur q̄ non, quia acquiruntur ex actibus, qui sunt diuisi & distincti. ergo potest acquiri una uirtus sine alia.

¶ 2 Præt. Aug. dicit. Nihil contra diuinam essentiam dicit, qui dicit quod qui habet unam, non habet omnes.

¶ 3 Præt. Virtutes habentur ex consuetudine, que requirit tempus.

RESPON. Dicendum secundum omnes sanctos q̄ sic: sed loquendo de uirtutibus in communi duplex ratio assignat a diuersis, s̄m quod diuersimode locuti sunt de uirtutibus. Virtutes enim cardinales dupliciter accipiuntur ab aliquibus. Quidam. n. dicunt uirtutes esse quosdã modos generales qui requiruntur in omni uirtute, puta, quod fortitudo est quæcumque firmitas animi in quibuscumque rebus, temperantia est moderantia animi in omnibus rebus, & sic de aliis. Et secundum istos necesse est quod uirtutes sint connexę, quia isti modi generales requiruntur in omni uirtute, & si aliquod horum defuerit, non est uirtus aliqua; quia si temperantia rectitudinem non habeat quæ est iustitia, vel non habeat animi firmitatem quæ est fortitudo, & sic de aliis, non est uirtus, & hunc modum Aug. ponit 3. de tri. & magis in 3. sent. Alii autem accipiunt distinctionem harum uirtutum secundum determinatas materias, sicut Arist. & peripatetici: unde prudentia secundum philosophum non est recta rō in omnibus, sed solum in agibilibus. Similiter iustitia nō dicit rectitudinem animi circa inquisitionem & actiones humanas, quæ sunt ad alterũ. Fortitudo etiam dicit firmitatem animi nō circa omnia, sed circa ea in quibus est difficillimum animũ fortẽ habere. s̄. circa pericula quæ sunt in bellis. Temperantia uero est circa ea in quibus difficillimũ est animum moderare. s̄. circa delectationes gustus, & tactus, quæ sunt maxime delectationes, nō in quibuscũque aliis cõcupiscentiis, sicut scientię, vel pecuniæ: & sic etiam loquẽdo de uirtutibus, uirtutes morales sunt cõnexę, cuius connexionis ratio accipitur s̄m Phil. ex parte prudentiæ, quia nulla uirtus potest haberi sine prudentia, & impossibile est habere prudentiam sine uirtutibus moralibus, cuius ratio est, quia prudentia nihil aliud est quam recta ratio agibilium. Impossibile est autem rectam rōnem habere circa aliquod, nisi ex recta rōne circa principia: principia aut agibilia sũt fines uirtutũ, & circa fines uirtutum nullus bene se habet nisi per habitum illius uirtutis, & sic necesse est quod prudentia habeat secum alias uirtutes morales. Similiter alie non possunt haberi sine prudentia. Potest enim aliquis habere inclinationem naturalem ad actus alicuius uirtutis sine prudentia: & quãto habet maiorem inclinationem sine habitu uirtutis, tãto peius est, & plus impingere potest sine prudentia, sicut patet de illo qui habet fortitudinem naturalem sine discretionẽ, & prudentia. & ideo dicit Greg. Ceteræ uirtutes nisi ea quę agunt, prudenter agant &c. Est & alia ratio connexionis in uirtutibus, gratuita propter charitatem, in qua connectuntur, quia qui habet charitatẽ, habet omnes uirtutes gratuitas, & similiter qui habet unam, habet charitatem.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod actus nō sũt

F diuisi secundum uirtutes, quia non potest esse actus temperantiæ sine actu fortitudinis, nec fortitudinis nisi cum actu temperantiæ &c.

AD II. dicendum, quod hoc dicitur, quia nō probatur per auctoritatem Bibliæ.

AD III. dicendum, quod non dicuntur morales a consuetudine, sed amore: & dato quod indigant tempore, tamen non habebit uirtutem nisi sit prudens.

QVÆSTIO XVI.

DEINDE quæsitum est de restitutione, que est actus iustitiæ.

¶ Et circa hoc quæstia sunt tria.

¶ Primo, De illis qui pp partes sunt extra ciuitates.

¶ Secundo, De eo qui mala fide longo tẽpore præscripsit.

¶ Tertio, de eo qui aliena consumpsit.

ARTICVLVS XXIII.

Vtrum expulsi propter partes, possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes.

CIRCA primum quæritur, vtrum expulsi pp partes, possint expetere bona sua ab illis qui sunt in ciuitate manentes. & uidetur quod non: quia multi de his, qui sunt in ciuitate, culpam non habuerunt ad eorum expulsionem, & sic punirentur aliqui pro culpa alterius.

¶ 2 Præt. Expulsi fuerunt contra partem Ecclesiæ, & sic iustum bellum, ergo actio est contra eos, & sic damna eis non sunt restituenda.

¶ 2 Præt. Secundum Philo. cum mutatur ordo ciuitatis, non remanet eadem ciuitas: sed cum mutatur dominium & principatus, mutatur ordo, & sic nō est eadem ciuitas, ergo expulsi non pertinent amodo ad ciuitatem quæ prius erat, ergo non tenentur eis ad restitutionem.

CONTRA. Qui spoliatur a rapitore, potest repetere, & accipere ea quæ sunt sibi ablata, ergo & illi expulsi.

RESPON. Dicendum, quod aut sunt expulsi iniuste, sicut, propter eorum culpam, & si non possunt repetere amissa: aut iniuste, id est, sine culpa, & sine debito ordine iustitię, & sic possunt repetere. Si autem habent superiorem, debent per superiorem petere sibi restitui: si autem non habent superiorem, ipsi met possunt, si possunt, recuperare.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non puniuntur sic aliquis pro peccato alterius, sed pro suo: quia maiores omnia faciunt auctoritate & fauore populi, & sic populus in fauendo maioribus, sinit in culpa.

¶ 2 Præt. Illud intelligitur de poena spirituali, qua nullus puniuntur sine propria culpa, non de corporali, qua frequenter unus pro alio puniuntur.

AD II. dicendum, q̄ in quantum iniuste agunt, sũt pro ecclesia, in quantum iniuste contra ecclesiam.

AD III. dicendum, quod si sunt eadem personæ, manifestum est quod tenentur sibi: alie omnino non tenentur.

ARTICVLVS XXIIII.

Vtrum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem.

SECUNDO quærebatur, vtrum ille qui mala fide præscripsit, teneatur ad restitutionem, & uideatur quod non: quia lex dicit, quod qui etiam mala fide præscribit, acquirit dominium.

CON-